

ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် (၂၀၁၉-၂၀၂၀) ပညာသင်နှစ် ကျန်းမာရေးအဆင့်မြှင့်
ကျောင်းလုပ်ငန်းများ အရှိန်အဟုန်မြှင့်တင်ရေး အသိပေးဆွေးနွေးပွဲ အခမ်းအနားတွင်
ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ဒေါက်တာမြင့်ထွေး ပြောကြားခဲ့သည့်မိန့်ခွန်း ကောက်နုတ်ချက်

ရန်ကုန်မြို့

၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ (၆)ရက်

- ဒီနေ့အခမ်းအနားဟာ အလွန်အရေးကြီးတဲ့ အခမ်းအနားတစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။ နိုင်ငံရဲ့ အနာဂတ် ဖြစ်တဲ့ ကျောင်းသား၊ ကျောင်းသူလူငယ်များ ကျန်းမာကြံ့ခိုင်စေရန် ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် အသိပေးဆွေးနွေးပွဲဟာ အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။
- ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့အနေဖြင့် ၁၉၈၆ ခုနှစ်၊ အမေရိကန်နိုင်ငံမှာ ကျင်းပခဲ့တဲ့ ပထမအကြိမ် နိုင်ငံတကာကျန်းမာရေးအဆင့်မြှင့်တင်ရေး နှီးနှောဖလှယ်ပွဲမှ စတင်ကာ လူသားများရဲ့ ကျန်းမာရေး ပိုမိုကောင်းမွန်စေရေးလုပ်ငန်းများကို သဘောတူညီချမှတ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ ၁၉၉၅ ခုနှစ်မှစတင်ပြီး ကျောင်းကျန်းမာရေးအဆင့်မြှင့်တင်ရေးလုပ်ငန်းများကို အထူးအရေးကြီးတဲ့ ကဏ္ဍကြီးအဖြစ် သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါတယ်။
- ၂၀၁၉-၂၀၂၀ ပညာသင်နှစ်၊ ကျန်းမာရေးအဆင့်မြှင့်ကျောင်းလုပ်ငန်းများဟာ တစ်ကြိမ်တစ်ခါ တည်းသာ လုပ်ဆောင်ရတဲ့ လုပ်ငန်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ စဉ်ဆက်မပြတ် ဆက်လက်ဆောင်ရွက် နေရမယ့် လုပ်ငန်းဖြစ်ပါတယ်။
- အရေးအကြီးဆုံးကတော့ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနမှ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်၊ ခရိုင်၊ မြို့နယ်တွေ မှာရှိတဲ့ ကျောင်းအုပ်ကြီးများ၊ ဆရာ/ဆရာမများ၊ မိဘဆရာအသင်းများမပါဘဲ ကျန်းမာရေးနှင့် အားကစားဝန်ကြီးဌာနတစ်ခုတည်းမှ လုပ်ဆောင်လို့မရပါဘူး။ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနတစ်ခုတည်း မှလည်း လုပ်ဆောင်လို့မရပါဘူး။ သက်ဆိုင်ရာတိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များက ဦးဆောင်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- အခြေခံပညာကျောင်းများမှာ ကျောင်းအုပ်ကြီးများ၊ ဆရာ၊ ဆရာမများ၊ မိဘများ၊ ကျောင်းသား၊ ကျောင်းသူများ၊ မိဘ-ဆရာအသင်းများ၊ တက္ကသိုလ်များတွင် ပါမောက္ခချုပ်များ၊ ဆရာ၊ ဆရာမ များနှင့် ကျောင်းသားသမဂ္ဂကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကျောင်းသား၊ ကျောင်းသူများမှ ကိုယ်တိုင်ပါဝင် ဆောင်ရွက်မှုရှိမှသာ လုပ်ငန်းများ ရေရှည်တည်တံ့ကာ အောင်မြင်နိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုပါဝင်

ဆောင်ရွက်နိုင်ဖို့အတွက် တာဝန်ရှိသူများမှ လက်တွဲခေါ်ယူသွားရမှာဖြစ်ပါတယ်။ အားလုံးပါဝင် လုပ်ဆောင်မှသာလျှင် အောင်မြင်မှာဖြစ်ပါတယ်။

- ကျောင်းကျန်းမာရေးလုပ်ငန်းမှာ လုပ်ငန်းစဉ်(၉)ရပ်ရှိပါတယ်။ ဇွန်လ (၁၂)ရက်နှင့် (၁၃)ရက်နေ့များမှာ နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်က ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနနှင့် ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနတို့ကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်စေခဲ့ပါတယ်။ နေပြည်တော်မှာ ကျန်းမာရေးအဆင့်မြင့်ကျောင်းလုပ်ငန်းအရှိန်အဟုန်မြှင့်တင်ရေး အမျိုးသားအဆင့် နှီးနှောဖလှယ်ပွဲကို လုပ်ငန်းစဉ်အကြောင်းအရာ (၇)ရပ်ဖြင့် ဦးတည်ကျင်းပခဲ့ပြီး ယခုအခါ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့်အသိပေးဆွေးနွေးပွဲအနေနဲ့ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးမှာ ပထမဆုံးအကြိမ်ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။
- အဲဒီလုပ်ငန်းစဉ် (၇)ရပ်မှာ ဆေးလိပ်၊ ကွမ်းယာ၊ အရက်၊ မူးယစ်ဆေးဝါး၊ healthy lifestyle ၊ ဂိမ်းအလွန်အကျွံစွဲလမ်းခြင်း၊ ယာဉ်အန္တရာယ်နှင့် လမ်းအန္တရာယ်တို့ကြောင့် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိမှုလျော့နည်းပပျောက်ရေး၊ မျိုးဆက်ပွားကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အသိပညာဗဟုသုတများကို ထည့်သွင်းသင်ကြားပေးနိုင်ရေးတို့ ပါဝင်ပါတယ်။
- အဲဒီလုပ်ငန်းစဉ် (၇)ရပ်နဲ့ ကျောင်းကျန်းမာရေးလုပ်ငန်းစဉ် (၉)ရပ်ကို ပေါင်းစပ်ပြီး တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် ကိုက်ညီဆီလျော်မှုရှိတဲ့ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဦးစားပေးအဆင့်အလိုက် လုပ်ငန်းများကို သတ်မှတ်ကာ ကဏ္ဍအလိုက် တာဝန်ခွဲဝေဆောင်ရွက်သွားကြရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့ လူမှုရေးဝန်ကြီးများမှ ဦးဆောင်ကဏ္ဍမှ ဆောင်ရွက်ပြီး ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားကဏ္ဍတို့မှ တာဝန်ရှိသူများက ပူးပေါင်းချိတ်ဆက်မှုကောင်းစွာနဲ့ ဆောင်ရွက်သွားရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် (၉.၇)သန်းခန့်ရှိတဲ့ ကျောင်းသား၊ ကျောင်းသူလူငယ်များ ကျန်းမာရေးနှင့်ညီညွတ်တဲ့ နေထိုင်စားသောက်မှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ပိုမိုကျန်းမာသန်စွမ်းလာပြီး အနာဂတ်မှာ နိုင်ငံတော်ရဲ့ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ အားကစား၊ စီးပွားရေး စသဖြင့် ကဏ္ဍအသီးသီးမှာ စွမ်းဆောင်ရည်များ ထွက်ပေါ်လာမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ကျွန်တော် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးအဖြစ် စတင်တာဝန်ယူခဲ့စဉ်ကတည်းက ဦးစားပေးလုပ်ငန်းများအဖြစ် ကျောင်းကျန်းမာရေး၊ သူနာပြုသားဖွားကဏ္ဍဖွံ့ဖြိုးရေး၊ health literacy promotion

တို့ ပါဝင်ပါတယ်။ ကျောင်းကျန်းမာရေးဟာ အလွန်အရေးကြီးတဲ့အတွက် ရှိသမျှ project, program တွေနဲ့ တန်းတူညီမျှရန် အရေးကြီးပါတယ်။

- ၂၀၂၀-၂၀၂၁ ခုနှစ်မှာ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ရဲ့ ရန်ပုံငွေနဲ့ ဆောင်ရွက်မယ့်လုပ်ငန်းများ ချမှတ်ရေးဆွဲရာမှာ ကျန်းမာရေးအဆင့်မြှင့်ကျောင်းလုပ်ငန်းများ အလေးထားထည့်သွင်းရေးဆွဲသွားမှာဖြစ်ပါတယ်။ WHO ဘတ်ဂျက်မှ (၂)နှစ်ကို ဒေါ်လာသန်း(၃၀) ရပါတယ်။ ဒေါ်လာသန်း(၃၀)မှ (၁၅)သန်းကို တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များမှာ ခွဲပေးမှာဖြစ်ပါတယ်။ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များက ဦးဆောင်လုပ်မှာဖြစ်ပြီး ဗဟိုမှလည်း ပံ့ပိုးပေးမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ကျောင်းကျန်းမာရေးမှာပါရှိတဲ့ လုပ်ငန်း(၉)ခုဟာ မိမိတို့ program နဲ့ဆိုင်ပါတယ်။ ပြည်သူများကို ကျန်းမာရေးအသိပညာ (health literacy promotion) မြှင့်အောင်လုပ်သလို ကျောင်းသားထုကြီးရဲ့ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာအသိပညာဗဟုသုတအခြေခံကို မြှင့်အောင်လုပ်မှာဖြစ်ပါတယ်။
- အဲဒီလို ကျန်းမာရေးနှင့်ညီညွတ်တဲ့ နေထိုင်စားသောက်မှု အသိအမြင်များရရှိပြီး ခံယူချက်နှင့် အလေ့အကျင့်ကောင်းများ ဖြစ်လာစေရန်အတွက် အပြုအမူပြောင်းလဲစေရန် ဆက်သွယ်ပညာပေးခြင်း (behavior change communication)နှင့် မဟာဗျူဟာမြောက် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဆက်သွယ်ရေးပညာရပ် (strategic health communication)တို့ဖြင့် ဆောင်ရွက်သွားရမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနတစ်ခုတည်းနဲ့ လုပ်ဆောင်လို့မရပါဘူး။ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ကျောင်းအုပ်များနှင့် ဆရာ/ဆရာမများ အဓိကပါဝင်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဆရာ/ဆရာမများဟာ ကျောင်းသားများကို နေ့စဉ်နှင့်အမျှ အနီးကပ်ထိတွေ့ရတဲ့သူများဖြစ်လို့ ဆရာ/ဆရာမများရဲ့ အခန်းကဏ္ဍဟာ အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။
- ကျောင်းသားများစာသင်ကြားတဲ့ ကျောင်းပတ်ဝန်းကျင်မှာ ကျောင်းအုပ်ဆရာမကြီးများ၊ ဆရာ၊ ဆရာမများအနေနဲ့လည်း ကျောင်းပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းရေးနှင့် ကျောင်းမုန့်ဈေးတန်းများဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းပြီး အာဟာရပြည့်ဝတဲ့ စားသောက်ကုန်များသာ ရောင်းချစေရေးလုပ်ငန်းများကို အလေးထားဆောင်ရွက်သွားစေလိုပါတယ်။
- တစ်ချို့နိုင်ငံများမှာ အချို့ရည်များရောင်းချခြင်းကို တားမြစ်ပါတယ်။ အရေးကြီးဆုံးက စားသုံးသူမရှိရင် ရောင်းချမယ့်သူမရှိပါဘူး။ ဆေးလိပ်၊ ကွမ်းယာ၊ အရက် သောက်သုံးမယ့်သူမရှိရင်

ရောင်းမယ့်သူမရှိဟူသော အယူအဆသဘောတရား (Concept) ဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

- ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနအနေနဲ့ ကျောင်းများမှာ အားကစားပြုလုပ်စေရန် အမှတ်(၁၀၀)မှာ အားကစားမှန်မှန်လုပ်တဲ့ ကျောင်းသူ/ကျောင်းသားများကို (၁၀)မှတ်ပေးခြင်းဟာ ကျောင်းသူ/ကျောင်းသားများ အားကစားကို ပိုမိုစိတ်ဝင်စားလာမှာဖြစ်ပါတယ်။ ပြည်သူ့နီတိ moral and civic duty သင်ကြားပြီး ပြန်လည်မေးမြန်းခြင်းကို (၁၀)မှတ်ပေးခြင်းဟာလည်း ကျောင်းသူ/ကျောင်းသားများ စာဖတ်ရုံဖြင့်အောင်ရန်မဟုတ်ဘဲ အားကစားကိုပါ လုပ်ဆောင်လာမှာဖြစ်တဲ့ အတွက် ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနအနေနဲ့ ပြုလုပ်စေလိုပါတယ်။
- ကျောင်းများမှာ physical training exercise ပြုလုပ်ဖို့အတွက် ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစား ဝန်ကြီးဌာနမှ ကိုယ်လက်လှုပ်ရှားအားကစား သင်ကြားလေ့ကျင့်မှုများအတွက် သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်၊ မြို့နယ်အားကစားနှင့်ကာယပညာဦးစီးဌာနမှ တာဝန်ရှိသူများထံ ချိတ်ဆက်ကာ ဆောင်ရွက်စေလိုပါတယ်။ အဓိကအနေနဲ့ ကိုယ်လက်လှုပ်ရှားရန်အတွက် ကျောင်းများမှာ ဘောလုံးကွင်းများမရှိရင် table tennis ၊ basketball ၊ ဘော်လီဘောကစား ခြင်း၊ ခြင်းလုံးကစားခြင်းနှင့် မိန်းကလေးများအား ထုပ်စည်းထိုးခြင်း၊ ဂျှမ်းဘားအားကစား ပြုလုပ်ခြင်းများဖြင့် သူတို့သည်ရေရှည်မှာ ကျန်းမာလာမှာဖြစ်ပြီး ငယ်စဉ်ကတည်းက ကိုယ်လက် လှုပ်ရှားအားကစားမပြုလုပ်ရင် အသက်အရွယ်ကြီးလာတာနှင့်အမျှ ကိုယ်လက်စထရောများ တက်လာမှာဖြစ်ပါတယ်။
- ကျန်းမာရေးနှင့်ညီညွတ်တဲ့ နေထိုင်စားသောက်မှုပုံစံ၊ အမူအကျင့်များနှင့် ကျန်းမာရေးအသိ ပညာဗဟုသုတများဟာ ကျောင်းနေအရွယ်လူငယ်များမှတစ်ဆင့် သူတို့ရဲ့ မိဘ၊ ဆွေမျိုးများ၊ မိတ်ဆွေများထံသို့ ဆင့်ပွားရောက်ရှိသွားမှာဖြစ်လို့ ပြည်သူများအားလုံးအတွက် အကျိုးရှိ စေမယ့် ကိစ္စရပ်များပင်ဖြစ်ပါတယ်။
- လက်တွေ့မြေပြင်မှာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နေတဲ့ အခြေခံကျန်းမာရေးပညာရှင်များရဲ့ အခန်း ကဏ္ဍဟာလည်း အရေးကြီးပါတယ်။
- ကျန်းမာရေးအဆင့်မြှင့် ကျောင်းလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရာမှာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုကို စောင့် ကြည့်ခြင်းနှင့် လေ့လာသုံးသပ်ခြင်း (monitoring and evaluation) စနစ်ကို တစ်ပါတည်း ထည့်သွင်းပြီး checklist များ အသုံးပြုကာ လိုအပ်ချက်၊ အားနည်းချက်များကို အားဖြည့်

ဆောင်ရွက်ရမှာဖြစ်ပြီး အသုံးချသုတေသနများကို တစ်ပါတည်းဆောင်ရွက်ကာ လုပ်ငန်းများ ပိုမိုတိုးတက်စေရေး ဆောင်ရွက်သွားရမှာဖြစ်ပါတယ်။

- အခုချမှတ်ရေးဆွဲထားတဲ့ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးမှ ကျန်းမာရေးအဆင့်မြှင့်တင်ရေး ကျောင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို အခြားတိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များမှာ နေရာဒေသအလိုက်၊ အခြေအနေ အရပ်ရပ်နှင့် ကိုက်ညီဆီလျော်မှုရှိစေရန် မွမ်းမံပြီး အသုံးချဆောင်ရွက်သွားနိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။
- ကျန်းမာရေးအဆင့်မြှင့်တင်ရေး ကျောင်းလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာမှာ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး ကို စံနမူနာပြုတိုင်းဒေသကြီးတစ်ခု ဖြစ်စေလိုပါတယ်။
- အခြေခံကျောင်းပေါင်း (၆၀)မှာ special program များကို ဆက်လက်လုပ်စေလိုပါတယ်။ ကျောင်းကျန်းမာရေးမှာ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာန၊ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနသာမက ကျောင်းအုပ်ကြီးများ၊ ဆရာ/ဆရာမများ၊ အတန်းကျောင်းသားခေါင်းဆောင်များ ဦးဆောင်မှသာ လျှင် ၃ program ကြီးဟာ တိုးတက်မှာဖြစ်ပါတယ်။
- ကျောင်းကျန်းမာရေးလုပ်ငန်းအတွက် အခြေခံကျန်းမာရေးပညာရှင်များ၊ သူနာပြု/သားဖွား၊ PHS-I, PHS-II, HA, LHV များဟာ ကျန်းမာရေးဌာနအောက်မှာ တာဝန်ထမ်းဆောင်သူများ ဖြစ်တဲ့အတွက် အဓိကပါဝင်ဆောင်ရွက်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ သက်ဆိုင်ရာတိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ် များမှာရှိတဲ့ မြို့နယ်ဆရာဝန်၊ တိုက်နယ်ဆရာဝန်၊ သွားဆရာဝန်နှင့် ပညာရေးမှူးများ၊ လက်ထောက်ပညာရေးမှူးများကို သင်တန်းများပေးပြီး ပူးပေါင်းပါဝင်စေလိုပါတယ်။
- ကျောင်းကျန်းမာရေးလုပ်ခြင်းအားဖြင့် ကူးစက်ရောဂါအပြင် မကူးစက်နိုင်သောရောဂါ ဖြစ်ပွားမှု နှုန်းများလည်း ကျဆင်းသွားမှာဖြစ်ပါတယ်။ ကျောင်းများမှာ personal hygiene နှင့်ပတ်သက် ပြီး လိုအပ်သည်များကို ပြုလုပ်စေလိုပါတယ်။ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနမှ ကျောင်း များမှာ တစ်နှစ်(၂)ကြိမ် သန်ချဆေးများ တိုက်ကျွေးလျက်ရှိပါတယ်။
- ကျန်းမာရေးအဆင့်မြှင့်တင်ရေး ကျောင်းလုပ်ငန်းများဟာ အလွန်အရေးကြီးတဲ့ ကိစ္စတစ်ရပ် ဖြစ်တဲ့အတွက် အားလုံးဝိုင်းဝန်းပြီး စုစည်းညီညာစွာနဲ့ ဆောင်ရွက်သွားစေလိုကြောင်း ပြောကြား ရင်း နိဂုံးချုပ်အပ်ပါတယ်။

အခမ်းအနားတက်ရောက်သူများစာရင်း-

- ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရအဖွဲ့မှ တိုင်းဒေသကြီး လူမှုရေးဝန်ကြီး၊ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ် ဝန်ကြီး
- ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာန၊ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်များ၊ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်များ၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်
- ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့မှ မြန်မာနိုင်ငံဌာနကိုယ်စားလှယ်
- KOFIH အဖွဲ့မှ တာဝန်ရှိသူများ
- ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး ပညာရေးမှူးရုံးမှ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်
- တိုင်းဒေသကြီး ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးဌာနမှ တာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်များ
- ခရိုင်မှတာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်များ
- မြို့နယ်မှ မြို့နယ်ကျန်းမာရေးဦးစီးဌာနမှူးနှင့် ကျောင်းကျန်းမာရေးသူနာပြုဆရာမကြီးများနှင့် တာဝန်ရှိသူများ။

(ဤမိန့်ခွန်းသည် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး၏ လက်ရေးမူမှ ပြန်လည်ရိုက်နှိပ်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။)